

УДК004:02:378(477.63)

Колоскова Галина Валеріївна,

провідний бібліотекар бібліотеки-філіалу № 21

Дніпропетровської ЦБС для дорослих,

магістр факультету соціальних комунікацій,

спеціалізації «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія»

Харківської державної академії культури

пошт. адреса: вул. Леніна, 23; м. Дніпропетровськ, Україна

конт. тел.: 098-65-61-683

e-mail: galka_romantik@mail.ru

**ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ В. А. ЛАЗАРЯНА**

Ключові слова: бібліотека, бібліотека ВНЗ, бази даних, електронні ресурси

Ключевые слова: библиотека, библиотека ВНЗ, базы данных, электронные ресурсы

Key words: library, university library, danih bases, electronic resources

Бібліотеки вищої школи України, які є центрами інтегрованого інформаційного забезпечення навчального і наукового процесів, обміну інформацією, надання інформаційних послуг, зазнали за останні роки значних еволюційних трансформацій. Формування власних електронних ресурсів бібліотеками вищих навчальних закладів (ВНЗ) та надання доступу до зарубіжних стає одним із головних стратегічних пріоритетів інформаційно-бібліотечної діяльності. Бібліотечні електронні інформаційні ресурси, доповнюючи традиційні форми, стають дедалі ефективнішим засобом комунікації [2].

Науково-технічна бібліотека (НТБ) Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту (ДНУЗТ) ім. В. А. Лазаряна однією з перших зазнала еволюційних трансформацій у напрямі змін технологічного, структурного, організаційного та функціонального устрою, забезпечуючи інформаційну підтримку у формуванні інтелектуальної еліти суспільства та залишаючись одночасно центром духовного та інтелектуального спілкування і культури, формує нову модель функціонування та розвитку «Бібліотека – інформаційний інтелект-центр».

Пріоритетність розвитку була підтверджена окремим пунктом Програми комп'ютеризації та інформатизації ДНУЗТ під назвою «Розвиток бібліотеки як інформаційного інтелект-центру університету» і передбачає створення на її базі єдиного інформаційного простору: книг, періодичних та продовжуваних видань, креслень, наукових звітів НДР, медіаресурсів, комп'ютерних технологій тощо. Таким чином, можна стверджувати, що бібліотека ДНУЗТ є новою моделлю бібліотеки і, як наслідок цього, новим організаційно-функціональним елементом вишу, завданням якого стає управління процесами функціонування інформаційного середовища закладу

освіти через координацію документообігу і документозбереження, створення електронного середовища інформаційних ресурсів, організація доступу до них, формування умов інформаційного споживання, розвиток інформаційної культури користувачів [3].

До фонду електронних інформаційних ресурсів ДНУЗТ входить понад 400 тис. назв е-ресурсів (електронних журналів, книг, баз даних тощо). Щодня до бібліотеки звертаються реально або віртуально понад 3000 користувачів.

Електронні видання представлені як інформаційними ресурсами власної генерації, так і ліцензійними мережевими ресурсами навчальної та наукової літератури. Серед них: ресурси компанії Elsevier (наукометрична БД Scopus і повнотекстова БД ScienceDirect, нідерл.), «Ліга – Закон» (укр.), «Будстандарт» (укр.), БД «Офіційний вісник України» (укр.), БД «Машиностроение. Локомотивостроение и вагоностроение» (рос.), БД «Транспорт. Автоматика, телемеханика и связь на железных дорогах» (рос.), БД «Транспорт. Управление перевозочным процессом на железных дорогах» (рос.), БД «Энергетика. Генераторы прямого преобразования тепловой и химической энергии в электрическую» (рос.) тощо.

Для студентів, викладачів і науковців через сайт бібліотеки організовано цілодобові доступи до електронного каталогу та колекцій повнотекстових документів електронної бібліотеки, репозитарію «eADNURT», системи сайтів е-журналів ДНУЗТ та предметно орієнтованих баз наукових журналів світу тощо. До послуг читачів – рідкісні та цінні видання бібліотеки (1870-1930 рр.) зі становлення й розвитку залізничного транспорту, які переведено в цифровий формат та представлено на сайті у вільному доступі в колекції «Залізнична українка».

НТБ ДНУЗТ бере активну участь у процесах створення національного інформаційного науково-освітнього простору. Так, вона є учасником державного проекту «Наукова періодика України – УРАН» зі створення українського індексу наукового цитування, поповнює реферативну БД «Україніка наукова», співпрацює в міжнародному проекті «ІРБІС-корпорація» та міжрегіональному корпоративному проекті з аналітичного розпису статей «Придніпровський корпоративний каталог». НТБ є членом Міжнародної асоціації університетських наукових бібліотек – IATUL, а також членом Української бібліотечної асоціації (УБА). Вона має договори про співпрацю в напрямку обміну науковими електронними інформаційними ресурсами з бібліотеками ВНЗ України, Польщі, Росії, Молдови, Білорусі, Казахстану [4; 6].

Результатом впровадження нових цифрових ініціатив наукової комунікації є організація електронного бібліотечного видавництва (Library Publishing). НТБ є співвидавцем наукових журналів «Наука та прогрес транспорту» та «Антропологічні виміри філософських досліджень».

Журнал «Наука та прогрес транспорту. Вісник ДНУЗТ» має за мету висвітлення актуальних питань наукового супроводження транспорту, рухомого складу, транспортної інфраструктури, інформаційних й

інтелектуальних систем на транспорті та оприлюднення результатів фундаментальних і прикладних досліджень, сучасних наукових підходів до розробки технологій, аналізу управлінських, економічних й екологічних аспектів роботи підприємств транспорту та транспортного будівництва, а також питань удосконалення діяльності вищої школи.

У збірнику «Антропологічні виміри філософських досліджень» представлені наукові статті, що висвітлюють та осмислюють нові грані людського існування на початку нового тисячоліття. Особливу увагу зосереджено на формах їх оприявлення та рефлексії у філософії науки, культури, техніки, мови. Збірник призначено для співробітників науково-дослідних організацій, наукових, науково-педагогічних та інженерних працівників, докторантів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

В умовах еволюції освіти саме медіатизація, яка забезпечує поєднання різних видів текстової, графічної, звукової, відеоінформації та різноманітність засобів їхнього створення, подання або вилучення, не тільки стає необхідним елементом традиційної освіти, а й є стрижнем віртуальної, дистанційної освіти. Це можна дослідити на прикладі функціонування електронної бібліотеки та інституціонального репозитарію ДНУЗТ та електронних інформаційних ресурсів, що ініційовані, організовані та постійно керуються цією науково-технічною бібліотекою. Використання мультимедіа як в ДНУЗТ, так і в інших ВНЗ сприяє транспортуванню навчальних та наукових матеріалів засобами електронної пошти, веб-технологій, електронного доставляння документів, служб передачі файлів тощо; організації доступу до мультимедійних видань засобами мережних технологій, Інтернету; проведенню семінарів, конференцій, спілкуванню в режимі реального часу.

Для забезпечення доступу до електронних інформаційних ресурсів в структуру бібліотеки було введено новий структурний підрозділ – медіазал, на базі якого організовано планомірне комплектування науково-технічної бібліотеки електронними ресурсами у відповідності з профілем освітньої діяльності університету; створено віртуальний довідково-бібліографічний апарат (ВСБА) як сукупність довідкових і бібліографічних джерел інформації, що знаходяться як в бібліотеці, так і за її межами і використовуються в режимі віддаленого доступу; організовано онлайнове довідково-бібліографічне обслуговування, тобто надання доступу до віддалених бібліографічних і повнотекстових українських та світових електронних ресурсів на основі ліцензійних угод з бібліотеками та інформаційними центрами (інформаційно-довідкові системи «ЛІГА-ЗАКОН», «ЗОДЧИЙ», електронні періодичні видання компанії «EBSCO» тощо; розширено репертуар сервісних послуг для користувачів (допомога у пошуку інформації, друк, копіювання інформації на USB флеш, CD-ROM тощо: для читачів бібліотеки розробляється новий курс з автоматизації бібліотечних процесів в роботі з електронним каталогом та електронною картотекою аналітичного розпису періодичних видань, складання рекомендацій для користування придбаними інформаційними ресурсами «Інструкція користувача БД

«EBSCO», інструкція користувача БД «ЗОДЧИЙ», Інструкція користувача БД «ЛІГА-ЗАКОН», готуються методичні вказівки «Каталог інформаційних ресурсів НТБ ДНУЗТ»; постійно оновлюється створений трьома мовами (українською, російською та англійською) web-сайт науково-технічної бібліотеки; організовано виробництво нових електронних документів шляхом оцифрування ретрофондів, створення відеофільмів [5].

У бібліотеці ДНУЗТ реалізовано проект «Розвиток інформаційної аналітики в бібліотеці та наукова творчість учених університету». Цей проект передбачає розвиток принципово нового для НТБ виду діяльності – інформаційної аналітики як інструментарію з моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналізу рівня цитованості вчених та індексів впливовості періодичних видань університету в міжнародному науковому інформаційному просторі та їхнє просування до наукометричних індексів основних галузевих й універсальних міжнародних БД. У структурі науково-технічної бібліотеки було створено сектор інформаційної аналітики, три його співробітники мають вищу фахову освіту, досвід бібліотечно-бібліографічної діяльності, навички навігації у мережному просторі, професійно володіють англійською мовою тощо. Завдяки самоосвіті й бажанню професійно розвиватися інформаційні аналітики бібліотеки активно засвоюють численний інструментарій для підготовки компетентних відповідей на нетипові запити користувачів [1].

Таким чином, у цілому вирішено одне з основних завдань бібліотеки – забезпечення більш повного доступу до освітніх ресурсів університету ДНУЗТ, у тому числі до електронних каталогів і повнотекстових електронних матеріалів навчального, наукового та інформаційного призначення, а також віддалених інформаційних ресурсів. Організовано їх облік та створено систему пошуку. Сьогодні бібліотечні фахівці НТБ ДНУЗТ активно впроваджують інформаційні технології в повсякденній роботі: створено власні електронні ресурси (сайт НТБ ДНУЗТ, електронний каталог, повнотекстові бази даних – рідкісні та цінні видання (проект «Залізнична україніка») та книги, подаровані авторами, електронні ресурси в текстовому доступі – електронно-бібліотечна система «Лань», електронна бібліотека «Кассіопея, придбані БД, інституційний депозитарій TEaDNUR ДНУЗТ, заснований на вільному програмному забезпеченні DSpace, БД «Електронні журнали» – електронні журнали ДНУЗТ, БД «Зарубіжна періодика у відкритому доступі», які відповідають вимогам сучасних науковців та студентів. Але в майбутньому практика тотальної заміни друкованих видань електронними аналогами повністю не буде застосована тому, що як вважають бібліотекарі НТБ ДНУЗТ, тільки завдяки поєднанню бібліотечної класики та інновацій можна максимально повно, оперативно і достовірно задовільнити інформаційні запити своїх користувачів.

Використана література

1. Кобелев О. М. Особливості інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у суспільних підсистемах [Електронний ресурс] / О. М. Кобелев // Вісник Харківської державної академії культури. — 2011. — Вип. 33. —

С. 100–108. — [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua>.

2. Колесникова Т. О. Інтеграція бібліотек ВНЗ України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження) / Т. О. Колесникова // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — Вип. 28. — К, 2010. — С. 209–217.

3. Колесникова Т. О. Сучасна бібліотека ВНЗ: моделі розвитку в умовах інформатизації / Т. О. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2009. — № 4. — С. 57–63.

4. Матеріали I конференції науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/572/4/Conf1_2010.pdf

5. Матеріали I конференції (відео) науково-технічної бібліотеки ДНУЗТ ім. академіка В. Лазаряна [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/2580>

6. Науково-технічна бібліотека Дніпропетровського університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.library.diit.edu.ua>

Надійшло 25.03.2016